

НАУКОВА ХРОНІКА

<http://doi.org/10.17721/2524-048X.2018.09.167-180>

Олег Машевський,

доктор історичних наук, професор,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

ТРАДИЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ АМЕРИКАНІСТИКИ: «УКРАЇНА І США: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ». ДРУГА МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ

На нинішньому етапі української державності успішна співпраця з провідними країнами світу, підтримка дружніх та партнерських відносин із ними, є запорукою успішної інтеграції нашої держави до світового співтовариства. Відтак важливою складовою є розвиток відносин України з провідною державою світу – Сполученими Штатами Америки.

Важливе значення у дослідженні та викладанні історії, політичного економічного, соціального розвитку Сполучених Штатів Америки має проведення наукових конференцій, семінарів, експертних обговорень. Флагманом у цій діяльності традиційно є Київський національний університет імені Тараса Шевченка, який зокрема успішно провів 23 листопада 2017 року Другу міжнародну наукову конференцію «Україна і США: досвід та перспективи співпраці (присвячена 25-річчю встановлення дипломатичних відносин)».

Відкрив пленарне засідання конференції Олег Машевський – голова оргкомітету, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Було окреслено помітні досягнення факультету і, зокрема, кафедри нової та новітньої історії

зарубіжних країн в розвитку української американістики. О. Машевський наголосив що на початку діяльності адміністрації Д. Трампа представники американського істеблішменту вже встигли продемонструвати свою підтримку Україні. Серед останніх важливих заяв у даному контексті особливу роль відіграє позитивна динаміка у питанні надання Україні смертоносної зброї, адже цей крок американського політикуму має принципові наслідки як для поліпшення української обороноздатності, так і демонстрації особливих відносин між нашими державами. Тому можна сподіватися на збереження та еволюцію американсько-української співпраці в сфері міжнародної політики та політики безпеки. Відтак маємо потребу дослідити основні завдання, що постають перед Україною у взаєминах зі Сполученими Штатами.

О. Машевський презентував третій номер фахового наукового журналу «АМЕРИКАНСЬКА ІСТОРІЯ ТА ПОЛІТИКА». Ідея створення журналу належала громадській організації «Українська асоціація американістики» та колективу кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн Київського національного університету імені Тараса Шевченка де за останні півстоліття склалась потужна школа американістів-міжнародників. Потреба у такому виданні вже давно відчувалась суспільствознавчою громадою нашої країни. Американські студії віддавна були помітним явищем в інтелектуальному житті України. Їм були притаманні фахова багатогранність і наявність окрім київського ще декількох знаних центрів розвитку американістики, серед яких особливо помітними були одеський та львівській. Не буде перебільшенням сказати, що Alma mater київської американістики був і залишається Київський національний університет імені Тараса Шевченка, в стінах якого здобули освіту, а в подальшому і продовжили свій професійний шлях більшість представників київських американістичних студій, ширша спільнота яких окрім істориків, міжнародників, політологів включає в себе також і філософів, правників та філологів. Біля початків Київської школи вивчення американської історії та політики стояли незабутні В. Я. Тарасенко, А. М. Шлепаков, Г. М.

Цветков, Б. М. Гончар, Є. Є. Камінський. Нині традиції школи продовжують розвивати їх численні вихованці, які працюють в академічних установах та системі вищої освіти. З огляду на це, закономірним стало те, що, пропонований вашій увазі журнал, започаткувався саме на базі Шевченкового вишу. Останніми роками проблематика американських студій в Україні збагатилась цікавими науковими розвідками з історії американського кіномистецтва, жіночого суфражистського та аболіційного рухів, тематики мультикультуралізму та імміграційного питання, перспектив інтеграційних процесів в Західній півкулі під егідою США тощо. Становлення США як надпотуги відбувалося і в результаті взаємодії із їхніми найближчими сусідами в Латино-Карибському регіоні. Саме тому на сторінках журналу приділено увагу проблематиці міжамериканських відносин та культурно-цивілізаційному синтезові в регіоні. Редакційна колегія прагне до того щоб започатковане видання змогло надати можливість оприлюднення результатів наукового пошуку представникам всіх частин нашої країни і зарубіжним колегам. Нове видання гуртує наукове середовище довкола проблематики американської історії і політики, є дискусійним майданчиком, де виробляються пропозиції щодо стратегії українсько- американських відносин. Отже, шановні читачі та колеги, запрошуємо вас до співпраці, яка, переконані, прислужиться не лише професійній справі, але й буде продуктивною для утвердження української науки в світі.

Вступне слово проголосив декан історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка доктор історичних наук, професор Іван Патриляк, підкресливши велике наукове значення даної конференції та тематики, якій вона присвячена. Декан також висловив щирю вдячність головним співорганізаторам та спонсорам конференції: Київському офісу Інституту Кеннана (директор Катерина Смаглій); адвокатському об'єднанню «Кодекс-груп» (голова Тарас Хайнак); Благодійному фонду «Національний Центр Сікорського» (голова Віктор Ягун).

Провідна роль у розвитку українсько-американських відносин належить українському дипломатичному корпусу. Тому надзвичайно актуальною та змістовною була доповідь представника Міністерства закордонних справ України Максима Кравчука, присвячена зовнішньополітичному курсу США щодо України. Доповідач підкреслив важливу роль Сполучених Штатів Америки у підтримці нашої держави. Зокрема, було зазначено, що США відіграли велику роль в євроінтеграції України. Було також зауважено використання Сполученими Штатами військового українського досвіду набутого в боротьбі з російською агресією. В сучасному світі проблеми безпеки полягають не лише в воєнних питаннях, у чисельності армії та озброєння, а й в інформаційній безпеці. Для Сполучених Штатів це є надзвичайно важливим, особливо в контексті кібернетичних (хакерських) атак під час останніх президентських виборів. Тому український досвід боротьби з кібернетичною агресією з російської сторони є дуже цінним для США, що і зазначив в своїй доповіді Максим Кравчук. Доповідач крім того наголосив на підтримці України у Конгресі, розумінні американським політикумом важливості територіальної цілісності України.

У взаєминах між Україною та США все більшого значення набувають неурядові організації, які зокрема виступили й співорганізаціями запропонованої конференції. Вітальне слово проголосив голова правління громадської організації «Українська асоціація американістики» («UKRAINIAN ASSOCIATION FOR AMERICAN STUDIES» <http://uaas.org.ua/>) доцент Макар Таран. Він наголосив на важливості громадянського суспільства, зокрема громадських організацій у розбудові відносин між Україною та США, а також розповів про діяльність очолюваної ним організації. «Українська Асоціація Американістики» (УАА) – неурядова громадська організація, стратегія діяльності якої полягає в сприянні розвитку якісніших відносин між Україною та країнами Американського континенту на різних рівнях: інформаційному, суспільно-політичному, науковому, культурному тощо. Члени УАА переконані

в тому, що виключно інституційно-бюрократична модель взаємодії із зовнішнім світом за дуже динамічних процесів сучасності не може бути ефективною для держави та суспільства. Глобальна конкурентоздатність України все більше залежить від ініціатив спільнот, які сповідують відповідні цінності. Нині більш значущу роль мають відігравати контакти між інтелектуальними, діловими, культурними елітами, платформою для яких є УАА.

Асоціація заснована в 2016 році, в особливий для України час. Протистояти політичним, економічним та воєнно-стратегічним викликам можна лише у взаємодії із зовнішнім світом. Сполучені Штати Америки, Канада та більшість інших країн Американського континенту стали для нашої країни ключовими партнерами, які підтримують розвиток української держави. Більша залученість України у глобальні процеси, її динамічна присутність там стають чинником безпеки. Не зважаючи на географічну віддаленість, країни Північної та Південної Америки перетворилися не лише на важливий фактор політичного виживання, але й на одне з джерел економічного розвитку для України.

Українська Асоціація Американістики – відкрита спільнота, куди можуть долучатися всі ті, хто прагне більш якісного, творчого та ефективного наповнення американсько-українських взаємин. УАА вважає, що для цього необхідна відповідна освітня та інформаційна робота. Асоціація розвиває зокрема такі проекти:

- освітня програма «Американістика та європейські студії» на історичному факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

- фаховий науковий журнал «Американська історія та політика»;

- щорічні всеукраїнські Олімпіади для учнів шкіл;

Асоціація забезпечує підготовку аналітичних матеріалів, організацію та супровід культурно-освітніх проектів, міжнародних наукових конференцій, круглих столів, науково-практичних семінарів, літніх шкіл.

Експерти УАА відстежують та представляють державним установам, засобам масової інформації, освітнім закладам тощо власні оцінки процесів у різних сферах: політики, економіки, законодавства. Ключовими цінностями Асоціації є: діяльність – компетентність – взаємний розвиток.

Особливу увагу США у відносинах з Україною приділяють підтримці розбудови нашої правової, юридичної системи, забезпеченні верховенства права. У виступі заступника міністра юстиції України Гіі Гецадзе було розкрито питання партнерства між Міністерством юстиції України та американської стороною, окреслені його результати та перспективи. Було охарактеризовано питання судової реформи в Україні та роль в ній американського досвіду. Розкрита проблема реформи виконання судових рішень, підвищення ефективності роботи цієї системи, значною мірою завдяки різноплановій допомозі американської сторони. В контексті розбудови демократичної правової держави за допомогою США Міністерством юстиції України було запроваджено систему безоплатної правової допомоги населенню.

Співорганізатор конференції директор Київського офісу інституту Кеннана в Україні Катерина Смаглій охарактеризувала розвиток стратегічного партнерства між Україною та США в 2017 році. Офіс інституту Кеннана в Україні працює з 1999 року й активно допомагає українській аналітичній спільноті. На сучасному етапі інститут також займається проектом допомоги переміщеним університетам, для яких за останній час проведено чотири школи лідерства та демократії разом із партнерськими закладами, зокрема Українським католицьким університетом. Доповідач заохотила українських науковців, аналітиків та студентів використовувати всі інформаційні майданчики у Вашингтоні для інформування американської громадськості про Україну і запропонувала брати участь у веденні блогів, які підтримуються Київським офісом інституту Кеннана в Україні, оскільки в США недостатня інформованість про Україну, і це необхідно виправляти зусиллями українців.

Один з найбільш відомих випускників програми Кеннана доктор історичних наук Олександр Потехін (Інститут всесвітньої історії НАН України) в своїй доповіді окреслив роль та місце України в пріоритетах зовнішньої політики США, охарактеризував стратегічне партнерство України і США, розкрив тему сучасного зовнішньополітичного курсу президента Д. Трампа.

Відомий український меценат, громадський діяч, голова правління Благодійного фонду «Національний центр Сікорського», співорганізатор конференції Віктор Ягун у своїй доповіді зупинився на партнерстві між Україною та США в галузі безпеки. Він підкреслив, що для нашої держави є партнери на все життя, і таким партнером, безумовно, є Сполучені Штати Америки. Лише на безпеку нашої країни США за останні чотири роки витратили 660 млн. доларів, з яких в 2014 р. – 50 млн., в 2015 р. – 142 млн., в 2016 р. – 335 млн., а за першу половину 2017 р. – 206 млн.

Військова підтримка Сполученими Штатами нашої держави суттєво збільшує її потенціал у протистоянні російському агресору, значно сприяє модернізації, реформуванню збройних сил. Відтак у своєму виступі Олександр Черепанський, полковник Головного управління військового співробітництва та миротворчих операцій Генерального штабу Збройних Сил України продовжив тему співробітництва між Україною та США у військовій галузі та розкрив тему двосторонніх військових відносин між Збройними Силами України та США. Він зазначив, що військова співпраця України зі США є найбільш значною в порівнянні з іншими країнами, та її обсяг та якість в останні роки помітно збільшується, а наші військові все більш професійно співпрацюють з іноземцями. Доповідач наголосив на важливості військово-політичного діалогу, окреслив консультативно-дорадчу допомогу США і оперативно-стратегічний рівень допомоги. Було охарактеризовано підтримку США у військовій сфері, зокрема у питаннях освіти та підготовки особового складу, матеріально-технічної допомоги, участі у спільних військових навчаннях та тренуваннях, допомоги у медичному лікуванні та реабілітації. Доповідач акцентував увагу на

значній ролі США у реформуванні Збройних Сил України і необхідності постійно розвивати та інтенсифікувати співпрацю у військовій сфері, окреслив майбутні її перспективи.

Після цього наукові дискусії учасників конференції продовжилися на засіданнях секцій, присвячених питанням українсько-американських відносин, зовнішньої політики США, сучасного американського суспільства, української діаспори в США та ін.

Секцію «Українсько-американські відносини: історія, сучасний стан та перспективи» модерували кандидат історичних наук, доцент кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн Грищенко Тарас Арнольдович та кандидат історичних наук, доцент кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн Купчик Олег Романович (історичний факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка).

Із актуальною доповіддю на тему «Українсько-американські відносини в добу Української революції (1917 – 1921 рр.)» перед слухачами виступив доктор історичних наук, професор Тернопільського національного економічного університету Дацків Ігор Богданович. Даний виступ є особливо важливим для висвітлення становлення українських зовнішніх зносин зі США та іншими провідними країнами світу, адже 2017 рік знаменував собою соту річницю Української революції, створення УНР та відкриття української держави політичному світові.

Під час роботи секції прозвучали доповіді головуєчого секції кандидата історичних наук, доцента кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн Купчика Олега Романовича «Канада в зовнішній політиці УСРР на початку 1920-х років», кандидата історичних наук, старшого наукового співробітника ДУ «Інститут всесвітньої історії НАНУ» Лакішика Дмитра Михайловича «Особливості американсько-українських відносин у 1991 – 2004 рр.», кандидата історичних наук, доцента кафедри політичної історії ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» Сацького Павла Вікторовича «Україна на Брест-Литовській

конференції і 14 пунктів Вільсона», кандидата історичних наук, доцента НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського» Шпаковськи Любові Володимирівни «Культурно-гуманітарне співробітництво України та США: проблеми та перспективи».

У підсумках роботи секції було зроблено основні висновки щодо тем доповідей. Було зроблено висновок про те, що за сто років існування української зовнішньої політики як в форматі незалежного утворення, так і в складі СРСР наша держава пройшла складний шлях становлення дипломатичної та зовнішньополітичної практики, було засвоєно важливі уроки та отримано важливий досвід, необхідний для розвитку та затвердження країни на міжнародній арені. Відтак резюмовано, що в рамках проведення наступних наукових заходів щодо відносин України ат США буде принциповим наявність відповідної секції.

Секцію «Зовнішня політика США: глобальні та регіональні аспекти» модерували доктор історичних наук, професор Городня Наталія Данилівна та кандидат історичних наук Мігнгазутдінова Галина Ігорівна (історичний факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка) .

Блискучу доповідь «New Economic Stratgies of the USA in the Global Context» виголосив професор Франческо Альберті, викладач новітньої історії Університету Тренто (Італія). Ця доповідь викликала інтерес в учасників роботі секції, оскільки виступаючий зачепив деякі спірні моменти економічного іміджу США. Зокрема, було зазначено, що попри уявлення про США як про державу, що переживає фазу економічного спаду, в реальності Штати перебувають в стані економічної активності, укладаючи вигідні контракти на континентальному та трансконтинентальному рівнях.

Протягом секційного засідання були виголошені доповіді головуючої секції доктора історичних наук Городньої Наталії Данилівни «Східноазійська політика адміністрації Дональда Трампа», кандидатів історичних наук: Тарана Макара Анатолійовича «Ініціатива «Один пояс – один шлях» та стратегічні

виклики для США», Толстова Сергія Валеріановича «Зовнішньополітичні стратегії США після Другої світової війни», Мінгазутдінової Галини Ігорівни «Адміністрації Б. Обама й Д.Трампа та «Українська криза» 2014 р.», Бузаня Віталія Юрійовича «Формування позиції США щодо створення на території Палестини арабської та єврейської держав (1947–1948 рр)»; магістра правознавства Пінака Євгена Романовича «Підготовка США до війни з Японією: плани та реальність». Усі вищезгадані доповіді всебічно характеризували становлення, еволюцію та сучасний стан зовнішньої політики США на багатьох напрямках.

На секції «Сучасне американське суспільство» були заслухані доповіді багатьох провідних фахівців з даної проблематики. Першим з доповіддю «Cuban-Americans: The Growth of Political Clout (1960s–2017)» виступив Смольніков Юрій Борисович, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету. Ця доповідь викликала жваву дискусію серед учасників роботи цієї секції, оскільки проблема національних меншин є дуже актуальною в Сполучених Штатах, а ця національна меншина відноситься до категорії однієї з найбільших.

Під час роботи секції прозвучали доповіді головуючої на секції кандидата історичних наук Ніколаєвої Наталії Борисівни «Трансформація соціального статусу жінки в США в роки Громадянської війни (1861–1865 рр.)», студента ОР «Магістр» Київського національного університету імені Тараса Шевченка Давильця Вадима Леонідовича «Імітаційна політика адміністрації Трампа», яка стала логічним продовженням доповіді Смольнікова Юрія Борисовича про кубинську національну меншину і викликала поживлене обговорення питань міграції та національних меншин в США.

На секції «Актуальні проблеми американської історії» головували доктор історичних наук, професор Стельмах Сергій Петрович, кандидат історичних наук Корнієнко Аліна Юріївна (історичний факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка).

Із надзвичайно актуальною та змістовною доповіддю щодо проблеми виходу США з організації ЮНЕСКО виступила фахівець з Ізраїлю, Ph.D (History), викладач-методист Міністерства освіти Ізраїлю Банті Ріна. Дослідниця детально проаналізувала проблему участі США в ЮНЕСКО та питання виходу Сполучених Штатів з цієї організації, який зумовлений особливостями дружніх американо-ізраїльських відносин. Показала специфіку взаємин США з Ізраїлем та арабськими країнами в різні періоди. Зокрема в останні два десятиліття. Ця доповідь спонукала активне обговорення зазначених питань на засіданні секції, оскільки тема є одночасно важливою і актуальною і при цьому сильно відрізнялась від тематики інших доповідей на конференції.

Велику зацікавленість серед учасників конференції викликала доповідь доктора історичних наук, професора Кірсенка Михайла Володимировича (Національний університет «Києво-Могилянська академія») «Дипломатія США в Першій світовій війні: методи, приклади і результати» та доповідь кандидата історичних наук, доцента Захарчука Олега Миколайовича (Національний авіаційний університет) «Щоденник американського дипломата Джона Куїнсі Адамса як джерело з історії російсько-французького протистояння на початку XIX ст.».

Прозвучали доповіді головуючих секцією доктора історичних наук, професора Сергія Петровича Стельмаха «Німецька історична наука в оцінках американських інтелектуалів першої половини XX століття» та кандидата історичних наук Корнієнко Аліни Юріївни «Встановлення дипломатичних відносин США з країнами Центрально-Східної Європи в 90-ті роки XX століття».

Секцію «США та країни Латинської Америки» модерували доктор історичних наук, професор Космина Віталій Григорович; кандидат історичних наук, доцент Шевченко Наталія Ігорівна та кандидат історичних наук, доцент Богданова Тетяна Євгенівна.

Було заслухано ряд виступів стосовно пропонованої наукової проблематики. Зокрема, великий інтерес слухачів та доповідачів викликав виступ професора Космини Віталія Григоровича на тему «Латинська Америка перед викликами «доби Д. Трампа», в рамках якої, серед іншого, було окреслено і проблематику майбутнього відносин США та Мексики як одного з важливих елементів Трампівської риторики ще в період його балотування на пост президента держави та сучасне становище американсько-мексиканських зносин.

Крім того, в рамках роботи секції прозвучали доповіді головуючої секцією кандидата історичних наук, доцента Шевченко Наталії Ігорівни «Венесуельський фактор» у американсько-російських відносинах за адміністрацій Б. Обама та Д. Трампа», кандидата історичних наук, доцента Чорноморського національного університету імені Петра Могили Богданової Тетяни Євгенівни «Лівий поворот» у Латинській Америці: завершення циклу чи рух до центру».

У підсумках роботи конференції було зроблено основні висновки на підставі доповідей, які прозвучали, було зазначено важливу роль таких заходів для фахівців-американістів, молодих науковців, які займаються цієї проблематикою, для студентів. Було підкреслено велике теоретичне та практичне значення цієї конференції та роботи секції. Було прийнято рішення наступного року провести наступну, третю конференцію з американістики «Україна і США».

У конференції взяли активну участь понад 190 провідних українських американістів: науковці, експерти, дипломати, військові, державні та громадські діячі.

Oleg Mashevskiy,

Dr. habil. (history), Professor,

Taras Shevchenko National

University of Kyiv

THE TRADITIONS AND TASKS OF THE UKRAINIAN

AMERICAN STUDIES:

«UKRAINE AND THE USA: THE EXPERIENCE

AND PROSPECTS OF COOPERATION».

THE SECOND INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

Abstract. The cooperation of the Ukrainian state with the most influential international actors, as well as the maintenance of good stable partner relations therewith guarantees the successful integration of Ukraine to the global community in this day and age. Therefore developing relations between Ukraine and the USA as with the single superpower is a crucial component of the integration process. Holding conferences, seminars and the expert meetings is extremely essential in investigating and studying the American history, economy and social life. In this respect, Taras Shevchenko National University of Kyiv remains the standard-bearer.

The article analyses the work of the Second International Scientific Conference “Ukraine and the USA: the experience and Prospects of Cooperation” dedicated to the 25th anniversary of establishment of diplomatic relations between Ukraine and the United States which took place on November, 23 2017 and was backed by the Modern and Contemporary History Department (History Department, Taras Shevchenko National University of Kyiv).

The general session was opened by Oleg Mashevskiy, the convenor, PhD (history), professor, head of the Modern and Contemporary History Department. He as well presented the third volume of the specialized scientific “The American History and Politics”. The openings remarks were made by the dean of the History

Department (Taras Shevchenko National University of Kyiv), PhD (history), Ivan Patryliak. The latter outlined the scientific importance of the event and of the subject thereof. The representative of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine Maksym Kravchuk, the co-organizer of the conference, head of the Kyiv Office of Kennan Institute Kateryna Smaglyi and the Chairman of the Board of the National Sikorski Center Charity Fund Viktor Yagun delivered challenging and thoughtful speeches.

In his speech, Makar Taran, the Chairman of the Board of the Ukrainian American Studies Association Public Organization (the originator and one of the organizers of the event), underlined the rising influence of the NGOs within the framework of the Ukrainian-American relations.

The scientific discussions then moved on within the conference sections. The latter were respectively divided into those on the Ukrainian-American relations, the foreign policy of the USA, the contemporary American society, the Ukrainian expat community in the USA etc.

Over 190 key American studies specialists (scholars, experts, diplomats, servicemen, public persons and statesmen) partook in the conference.

Key words: the USA, Ukraine, the Ukrainian-American relations, foreign policy, international relations.